

Література.

1. Лук'яніхин В.А. Облік екологічних витрат в системі управління підприємствами / В.А. Лук'яніхин, Т.А. Кірсанова // Вісник СумДУ. – 2001. – № 6 (27), 7 (28). – С. 89-100.
2. Методи оцінки екологічних втрат: [монографія] / За ред. Л.Г. Мельника та О.І. Карінцевої. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. – 288 с.
3. Новак У.П. Екологічний облік як інструмент сталого розвитку / У.П. Новак, О.І. Тарканій // Економіка: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. – Вип. 245: в 5 т. – Т. 2. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 309-313.
4. Хлобистов Є.В. Екологічна безпека трансформаційної економіки / Є.В. Хлобистов // РВПС України НАН України; відп. ред. С.І. Дорогунцов. – К.: Агентство «Чорнобиль інтерформ», 2004. – 336 с.
5. Максимів Л.І. Тенденції розвитку екологічно орієнтованого бухгалтерського обліку / Л.І. Максимів // Бухгалтерський облік і аудит: науково-практичний журнал. – 2005. – № 5. – С. 18-23.

СОЛОМАТИНА І.О.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА

Україна є одним з найбільших виробників зерна в Європі, збираючи щорічно 45,0-60,0 млн. т. Крім того, за останні десять років країна перетворилась у найбільшого експортера зерна в регіоні [5]. Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України, забезпечуючи стабільне постачання населення хлібом і хлібобулочними виробами, а також сировиною для промислової переробки. Виробництво продукції зернових культур має важливе місце у сільськогосподарському виробництві. Зернові займають найвищу питому вагу в структурі посівних площ та валових зборів продукції серед інших сільськогосподарських культур. Це можна пояснити їх винятковим значенням та різнобічним використанням.

Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими сферами працевлаштування населення країни [7, с. 5]. Крім того, зернова галузь країни має суттєвий потенціал розвитку, пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів і достатньої кількості кваліфікованої робочої сили. На сьогоднішній день, потенціал зернової галузі України оцінюється в 60,0-80,0 млн. т щорічного виробництва зерна і олійних культур. Цей фундаментальний фактор привертає до себе увагу великої кількості науковців та практиків, як всередині країни, так і за кордоном, і потребує подальшого поглибленого вивчення.

Значний вплив на функціонування зерновиробництва та зернового ринку має Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України». Він визначає основні форми та способи підтримки сільгоспвиробників з боку держави [2]. Відповідно до даного закону, основні функції щодо регулювання зернового ринку покладені на Аграрний фонд. Його основними завданнями є: проведення цінової політики в основних сферах агропромислового комплексу; виконання від імені держави функції кредитора на період дії режиму заставних закупівель окремих об'єктів державного цінового регулювання; формування державного продовольчого резерву об'єктів державного цінового регулювання виключно для здійснення товарних та фінансових інтервенцій.

* Науковий керівник – Романюк І.А., к.е.н., асистент

Для ефективного розвитку формування конкурентоспроможної галузі велике значення має її інфраструктура. В ринкових умовах нормальне, а точніше ефективне функціонування зерновиробництва, залежить від розвитку його інфраструктури, яка забезпечує багатоманітність організаційних форм і каналів збуту продукції. Для розвитку ринкової інфраструктури економічно доцільним є створення цілої низки нових систем і форм активізації торгівлі зерном і зернопродуктами. До них слід віднести: торгові доми, комерційні банки, торгівельно-посередницькі фірми, страхові і брокерські компанії, товарні біржі, консалтингові фірми, аукціони, ярмарки, оптові ринки та ін.

В умовах глобалізації застосування державно-регулятивної підсистеми, завдяки використанню відповідних інструментів направлене на захист вітчизняного товаровиробника, надання галузі зерновиробництва пріоритетних умов у цілому [1, с. 87]. Інструменти впливають на конкурентне середовище та ринкові механізми і завдяки цьому визначають стан основних категорій конкуренції у зерновиробництві: попит, пропозицію та ціну. Окрім того, частина функцій підсистеми знаходиться на межі впливу окремих інструментів. Так, наприклад, цінове регулювання та протекціоністські заходи можуть бути реалізовані у зерновій галузі завдяки встановленню адміністративних норм або формуванню економічної системи мотивів та заохочень.

Таким чином, зерновиробництво є складною системою, яка включає в себе не тільки об'єкт і суб'єкти виробництва, переробки й обігу, але й певний механізм їх взаємодії, який формується під впливом економічних законів. Проте, зерновиробництво не є монолітним утворенням і на його основі можна виділити декілька підсистем як за функціональною ознакою – функціями, які здійснюють суб'єкти зерновиробництва та його конкурентного середовища (підприємства первинного виробництва, зберігання та переробки зерна); так і за ознакою предмету обігу (суб'єкти реалізації зерна (продовольчого, фуражного, насінневого, для подальшої переробки)). Кожна з них має свою специфіку, виражену насиченістю зернового ринку, особливостями обміну, взаємодії між суб'єктами, його зрілістю тощо. Проте, спільним для всіх підсистем є механізм їх функціонування, який характеризує всі відносини, що відбуваються в умовах конкурентного середовища зерновиробництва. Для ефективного та конкурентоспроможного ведення зерновиробництва необхідним є застосування різноманітних методів і важелів управління процесами реорганізації; здійснення реструктуризації і сегментизації виробництва; інвестування фінансових, матеріально-технічних ресурсів у різноманітні виробництва; кооперування й інтегрування фінансових та матеріально-технічних зусиль як по горизонталі, так і по вертикалі.

На сьогоднішній день у зерновиробництві країни створено безліч організацій та об'єднань, тобто зернових компаній, але жодна не є однорідними утвореннями. Вони відрізняються між собою за ступенем спеціалізації, за ступенем наявності основних ланок технологічного ланцюга «від сировини – до кінцевого продукту». Для України ефективність функціонування зернової галузі має стратегічне значення, при успішному вирішенні якого створюються умови для розвитку низки суміжних галузей. Підвищення рівня ефективності зерновиробництва є найважливішим питанням, від успішного вирішення якого залежить продовольча безпека країни. Перед зерновим господарством поставлено не тільки завдання всебічного розвитку власного потенціалу, а й підвищення її економічної ефективності та конкурентоспроможності в порівнянні з аналогічними галузями великих країн-експортерів зерна [4, с. 122]. Відзначимо, що ефективність зерновиробництва формується в сучасних умовах конкурентного середовища господарювання. Тому саме конкурентні відносини координують виробництво матеріальних благ через систему ринкових важелів і ціновий механізм. Вони є важливим проявом ринкових відносин у розвитку галузі зерновиробництва.

У галузі зерновиробництва конкуренцію можна класифікувати у залежності від її суб'єктів на внутрішньогалузеву та міжгалузеву, по методах ведення – на цінову та нецінову, по кількості

агентів на ринку – довершену та недовершену. Дослідження сутності конкуренції дозволяє визначити діалектику конкурентних відносин: з однієї сторони, конкуренція породжується ринком, як форма економічних відносин, що спрямована на більш краще та повне задоволення потреб споживання в умовах обмежених ресурсів, а з іншої – є формою зв'язку між всіма суб'єктами ринку та суспільства [3]. Позитивні наслідки її виражаються у раніше вказаних позитивних досягненнях, що є рушійною силою підприємницької діяльності. Але такий початок дає перевагу індивідуальному перед суспільним, що може мати небажані наслідки для суспільства в цілому, а також для територій і навіть невеликих регіонів.

Конкурентоспроможність – категорія економічних відносин. Вона означає властивість суб'єкта ринку, що характеризує ступінь задоволення конкретної потреби в порівнянні із кращими аналогічними об'єктами, представленими на ринку [6, с. 22]. Зміст поняття конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта набагато складніший і у теоретичному, і у практичному плані, тому й трактується в науці досить неоднозначно. Використовується таке поняття конкурентоспроможності як спроможність об'єкта витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними об'єктами в умовах конкретного ринку. Якщо взяти за основу таке трактування конкурентоспроможності, то стан сучасного ринку навряд чи дасть можливість навіть самому стабільному у всіх відношеннях приватному зерновиробнику вести конкурентну боротьбу з кооперативами, акціонерними товариствами та іншими великими господарськими формуваннями. Конкуренція сприяє зниженню цін, поліпшенню якості продукції, що досить позитивно для покупця, але не завжди вигідно для зерно виробничої галузі. Однак, якщо приватні товаровиробники будуть продавати більший обсяг продукції, конкурентоспроможної по якості й сервісу, ніж інші конкуренти, то конкуренція відкриває можливості одержання більш значного прибутку.

Для забезпечення конкурентоспроможності зерновиробництва необхідно здійснювати комплекси заходів на таких рівнях: управлінський рівень – забезпечення оптимальних обсягів виробництва зерна та його собівартості; виробничий рівень – відповідність якості зерна встановленим стандартам та вимогам споживачів; маркетинговий – вивчення ринкової кон'юнктури та забезпечення реалізації виробленого зерна за максимальними цінами.

Література.

1. Бабенко А.Е. Державне регулювання та підвищення конкурентоспроможності зерновиробництва / А.Е. Бабенко // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 85-88.
2. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
3. Кваша С.М. Світові тенденції розвитку ринку зерна та напрями диверсифікації його використання [Електронний ресурс] / С.М. Кваша. – Доступ до ресурсу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2009_141/09ksm.pdf.
4. Кузьменко І.В. Інтенсифікація зерновиробництва як основний напрям підвищення конкурентоспроможності / І.В. Кузьменко // Економіка АПК. – 2015. – № 1. – С. 121.
5. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Чмир С.М. Напрямки підвищення ефективності зерновиробництва / С.М. Чмир // Економіка АПК. – 2007. – № 8. – С. 21-24.
7. Шпичак О.М. Вигоди та проблеми експорту зерна з України / О.М. Шпичак, О.В. Боднар // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 5.

